

Joan Fuster i la nuclear de Cofrents

written by Santiago Vilanova | 29 de gener de 2022

L'obra assagística de Joan Fuster (Sueca, 1922-1992) té, a parer meu, un punt no debatut. Es tracta del suport que va donar a l'energia nuclear i el menysteniment que va manifestar envers el moviment ecologista dels Països Catalans. Ja m'hi vaig referir en un primer article publicat a *El Punt-Avui* el gener de 2013.

Els fusterians consideren l'autor de *Nosaltres, els valencians* (1962) un escriptor connectat amb la intel·lectualitat progressista europea dels anys seixanta i setanta; un modernitzador de la visió nacional valenciana i catalana. Però, amb tots els meus respectes, en aquelles dècades, pensadors europeistes com ara Heinrich Böll, Ivan Illich, Lanza del Vasto, René Dumont, Bertrand Russell, Denis de Rougemont, entre altres, eren crítics amb l'energia atòmica, tant civil com militar. I ho eren pel model de societat militarista, centralitzada i tecnocràtica que afavoria, pels antecedents genocides del seu ús a Hiroshima i Nagasaki i per l'enorme perill biològic que comportaven les centrals termonuclears; com es va veure anys després amb els greus accidents de Three Mile Island (1979), Txernòbil (1986) i Fukushima (2011).

El sociòleg i escriptor Josep Vicent Marqués (València, 1943-2008), amb qui vaig compartir la redacció del primer manifest ecologista de l'Estat espanyol a Daimiel el 1978, m'havia parlat de les opinions de Fuster favorables a l'energia nuclear, probablement influenciat pels intel·lectuals comunistes que donaven suport a l'escalada atòmica de l'URSS i callaven davant la nuclearització imposada pel franquisme. "Intenta parlar amb ell i explica-li bé la base política de la nostra causa", vaig demanar a l'amic

Marqués. Els mateixos anys en què Fuster era crític amb els activistes valencians contraris a la central de Cofrents, ubicada a la fèrtil vall d'Aiora, al marge dret del Xúquer, agafava empena el moviment ecopacifista europeu contra la instal·lació dels "euromíssils" i les centrals nuclears.

Fa nou anys va arribar-me un treball del lingüista Guillem Calaforra publicat per les edicions de la Universitat de València sobre "Dialèctica de la ironia: La crisi de la modernitat en l'assaig de Joan Fuster" (PUV, 2006), una obra que desconeixia i que va deixar-me perplex. Calaforra demostra que Fuster insinuava una certa connexió entre ecologisme i irracionalisme. L'escriptor, per exemple, no va confiar mai en les solucions "alternatives", com ara la bicicleta pel transport urbà o les energies renovables. En aquells anys, els ecologistes ja començàvem a imaginar el paper estratègic que tindrien les energies del sol en el model energètic del segle XXI. Ho vam explicar en les publicacions *Ajoblanco* i *Alfalfa; Userda*, editada pel Col·lectiu de Periodistes Ecologistes (vegeu el darrer número de *Capçalera* editat pel Col·legi de Periodistes de Catalunya) o en publicacions valencianes com les del Col·lectiu Margarida per l'aniquilació de tota classe de pol·lució.

Respecte de l'energia nuclear, Fuster considerava que era un risc inevitable, "perquè sense nuclears no hi ha electricitat. I sense electricitat no hi ha cap de les comoditats imprescindibles del món actual". Josep Pla, seduït per l'industrial Pere Duran Farell, pensava de la mateixa manera quan donava suport a la construcció d'una central nuclear a la platja de Pals. Fins i tot l'escriptor de Llofriu va visitar les instal·lacions de Vandellòs I el 5 de gener de 1972; un reactor de grafit-gas que utilitzava els seus residus irradiats, enviats per enriquiment (U235 al 85%) o reprocessament (Pu239 al 95%) en centres francesos, per produir bombes atòmiques.

Fuster no dubtava de tractar amb implacable ironia els

“catastrofistes” que s’oposaven activament a la construcció de la central de Cofrents (està programat que es tanqui definitivament el 30 de novembre de 2030). “Jo no sóc dels qui esperen l’apocalipsi ara. Potser despús-demà. O despús-demà-l’altre. Quan esclate la nuclear de Cofrents, per exemple”. I va escriure també Calaforra: “Perquè l’oposició de l’ecologisme a aquests artefactes –es mire com es mire, un dels símbols del progrés científicotècnic– representava per Fuster un exemple més de la temptació irracional de tornar a les cavernes. És a dir, un perill, en el fons. Els ecologistes, aquests petitburgesos aspirants a ascetes, entrarien dins d’aquella categoria fusteriana de “bromistes” dedicats a difamar la civilització i a exalçar les bondats de la natura”.

Després de llegir l’assaig de Calaforra, com respondre avui al mestre Fuster? Podria referir-me que la potència elèctrica produïda per la “broma” de les energies del sol, especialment l’eòlica, a l’Estat espanyol ja supera la potència del parc nuclear vigent. O que aquells ecologistes “petitburgesos” tenen el suport electoral en molts països europeus. Que aquelles seves opinions sobre l’energia nuclear les defensen avui partits ultradretans i neo-reaccionaris que volen que la Comissió Europea certifiqui la nuclear com energia “verda” i “sostenible”. Però ho faré amb l’essència del discurs pronunciat davant del president de la Generalitat Artur Mas per l’escriptor Haruki Murakami, premi Internacional Catalunya 2011: “Les raons de la miopia dels intel·lectuals japonesos envers l’energia nuclear va ser la seva incapacitat de comprendre els valors de l’ecologia per crear una economia alternativa a la crisi del capitalisme de creixement. Fukushima ha significat l’esfondrament del mite del poder tecnològic, la facilitat de corrupció dels científics i la connivència de destacats experts amb la paraula amb governs autoritaris”.

L’home lliure i compromès amb la llengua i la cultura que va

ser Joan Fuster potser no va saber veure en la central de Cofrents el símbol fàctic del franquisme i en l'ecologisme emergent dels Països Catalans un pensament revolucionari, holíctic i humanista per una societat més justa i un model energètic democràtic. Estaria avui Fuster defensant l'energia nuclear com a "verda"? Confiem que, un cop ben informat, rectificaria la posició aplicant el seu propi aforisme: "No facis de la teva ignorància un argument".
Que l'Any Fuster ens sigui fructífer.